

Oidipus: en gammal myt i en ny tid.

Av Clarence Crafoord

Föreläsning i serien ”Psykoanalys från vaggan till graven”

ABF-huset den 2 november 2011.

Föredraget interfolierades av musik av **Wille Crafoord** som framförde låtarna

”Då och nu är samtidigt”, ”Kärlek för fler än två” och ”Adam och Eva”.

Låt oss börja i 1890-talets Wien! Sigmund Freud var ännu okänd, en ung praktiserande läkare, som sökte sig fram bland patienter med neurologiska och psykiatriska symptom. Han hade nyss stiftat bekantskap med en kollega i Berlin som han brevväxlade intensivt med och Freuds brev finns mirakulöst bevarade. Här kan man läsa hur Freud anförtrodde vännen sina första psykoanalytiska tankar, fast ordet psykoanalys ännu inte var uppfunnet.

Det var i denna förtroliga korrespondens med vännen Robert Fliess som Freud skrev ner sina första tankegångar om barnsexualiteten och det var främst i sin genomgång av sina egna tidiga barndomsminnen som han upptäckte med vilken passion och intensitet han själv som liten älskade sin egen mamma och hur upptagen han varit av sina tankar och fantasier kring hur hans lillebror Julius

hade kommit till. Han erinrade sig hur gåtfullt det varit för honom att modern hade brodern i sin mage och hur han sedan fått uppleva hennes gestalt ”smal och vacker” igen. Hur han riktat sin avund mot brodern som dog i späd ålder och hur han som riktat sin avund mod brodern känt sig delaktig i broderns för tidiga död. Freud bedrev en intensiv självanalys som var så plågsam för honom att den gav honom en hel del kroppsliga besvär som han redovisat i breven till Fliess, migrän, hjärtbesvär, trötthet och depressioner omväxlande med perioder av upprymdhet. Freud upptäckte också hur han haft dödsönskningar mot sin gamle far, och dennes död 1896 då han själv var 40 år, skakade honom mer än proportionerligt samtidigt som den sensuella och passionerade kärleken till moderns gestalt överväldigade honom. Så småningom kom han i sin berättelse för Fliess in på associationer till Sofokles ödesdrama *Kung Oidipus*. Därmed skrev Freud ett viktigt kapitel i psykoanalysens historia, dels genom sin association av sina tidiga barndomsminnen till Sofokles drama, dels genom sin betoning av den sexuella passionen som han upptäckte att han som barn känt för sin egen mamma. Freud var sin unga mors älsklingsbarn och modern var bara drygt 20 år när hon gifte sig med den dubbelt så gamle Jacob. Halvbröderna var halvvuxna.

Det var alltså med sin egen ”självanalys” som bakgrund och sin växande erfarenhet av sina patienters skildringar av sina barndomsminnen som han formade teorin om Oidipuskomplexet grundad på myten om Oidipus öde som

Sofokles dramatiserade under antiken. Pjäsen som stödjer sig på myten är i sanning ett ödesdrama med följande huvudsakliga innehåll.

Lajos och Iocaste var namnet på kungaparet i Thebe som satt ut sitt nyfödda barn i skogen för att dö sedan en spådom sagt att kungen skulle komma att bli dödad av sin son. Oidipus omhändertogs dock och fördes så småningom till Korint där han växte upp vid hovet. Rykten gick att han var oäkta barn och han sökte upp oraklet i Delfi och fick veta att han skulle komma att mörda sin far och gifta sig med sin mor. Oidipus återvände därför inte utan flydde till Thebe för att undgå sitt öde. På vägen till Thebe mötte han med sitt följe en äldre man som kom körande i korsningen. De började gräla om förkörsrätten och i grälet dödade Oidipus den vägfarande som i själva verket var hans okände far.

Oidipus utropades till kung eftersom han lyckats lösa sfinxens gåta och därmed befriat befolkningen från detta odjurs härjningar. Han gifte sig strax därpå med änkedrottningen utan att veta att hon var hans egen mor. Oidipus satte efter några år igång efterforskningar om vem som mördat kungen och den blinde siaren Teresias kunde berätta att det var Oidipus själv som var mördaren.

Oidipus insåg då sitt brott: Han hade aningslöst dödat sin far och tagit sin mor till äkta. Ingen undgår sitt öde. När Oidipus förstår sammanhanget sticker han ut sina ögon (= kastrerar sig). I äktenskapet hade fötts flera barn, bland annat Antigone, som alltså både var Oidipus dotter och syster men det är en annan historia.

Freud fäste sig starkt vid Oidipussagan, dels därför att den lyfter fram det omedvetna i Oidipus aningslöshet kring sitt öde, dels därför att han i sina teorier sedan länge talat om ”familjeromanen”, nämligen hur våra fantasier kring kända människors eller kungligheters familjeliv i grunden handlar om vår egen familj och fantasierna om dess relationer. Den tidlösa Oidipussagan framställde alltså i starkt överdrivna vändningar den allmänna familjeromansen som det lilla barnet har fantasier om kring sina föräldrar. Den oidipala relationen handlar ursprungligen enligt sagan om den lille älskande pojken incestuösa kärlek till sin mamma och hur han fantiserar om att skaffa undan sin främsta rival om moderns kärlek, både i gestalt av hans egen pappa men också i gestalt av sagornas hjältar och moderns riddare, kanske syskonen som han vill röja ur vägen. Men känslorna är starkt ambivalenta, han älskar ju samtidigt sin far och hur löser han detta dilemma? Freud beskriver nu hur pojken löser sitt oidipala problem genom att avstå från modern till förmån för fadern som han inte kan mäta sig med. Han nödgas avstå från att äga modern. Därmed kan han identifiera sig med fadern och det är fritt fram för honom att söka efterlikna andra manliga förebilder, riddare och hjältar.

Freud visade sålunda hur den infantila sexualiteten har modern som sitt första objekt men beskriver också hur det omvända förhållandet är giltigt i den lilla flickans utveckling, hur hon också från början passionerat älskar sin mor men att hon under utvecklingen växlar kärleksobjekt och gör fadern till målet för sin sexuella strävan och fantiserar om att få barn med honom.

Freud har vidareutvecklat och illustrerat sina tankegångar om oedipuskomplexets allmängiltighet och sexualitetens infantila yttringar i sina fallskildringar, kanske tydligast när det gäller pojkens utveckling i sin skildring av "Lille Hans" och när det gäller flickan i den historia som kallas "Brottstycke av en hysterianalys" och illustrerar en 14-årig flickas föreställningar om erotiken, främst via hennes drömmar. Det är en historia som avslöjar en av Freuds mest misslyckade behandlingar men samtidigt utgör en av hans mest lysande fallskildringar. "Dora" kallade han flickan. Denna unga flicka hyste kärlek till sin pappa men också till faders vän som försökte förföra henne, men i hemlighet var Dora förälskad i vännens fru. Freud forskade alltför ivrigt i dessa hemligheter och därför avbröt Dora sin behandling. Freud var uppenbarligen intagen av Dora så den historien var verkligen liksom den oedipala myten "en kärlek för fler än två".

Det mesta av det jag skildrat handlar om Oedipuskomplexets historia i Freuds självanalys och i hans tidigare skrifter där den teoretiska höjdpunkten måste sägas vara hans *Tre avhandlingar om sexualteori* från 1905 som sedan har utkommit i många upplagor. Freud mejslade så småningom fram en formulering i ett senare tillägg som sammanfattar oedipuskomplexet och skrevs 1920. Jag citerar:

"Man säger med rätta att oedipuskomplexet är neurosernas kärnkomplex, att det utgör den väsentliga delen av neurosens innehåll. Med detta komplex kulminerar den infantila sexualiteten som genom sina efterverkningar

avgörande påverkar den vuxnes sexualitet. Varje människosläktets nykomling har till uppgift att övervinna oidipuskomplexet; den som inte lyckas med det hemfaller åt neurosen. Ju längre det psykoanalytiska arbetet har fortskridit med desto större skärpa har oidipuskomplexets betydelse avtecknat sig; dess erkännande har blivit den shibboleth som skiljer psykoanalysens anhängare från dess motståndare.”

Freud konstaterar sålunda 1920, sedan hans mest grundläggande skrifter författats och psykoanalysen etablerats som en rörelse i hela västvärlden, att den oidipala konstellationen är den centrala sammanfattningen av familjerelationernas komplexitet och kulmen av den infantila sexualitetens spänningsfält. Freud grundar sig här på den kärnfamilj som var normen för familjebildningen under 1800-talet och 1900-talet, och vi kan då ställa frågan om den infantila sexualitetens yttringar kan beskrivas på liknande sätt också i vår tid.

Låt mig då först framhålla att senare psykoanalytiker har diskuterat oidipuskomplexets rötter också långt tidigare i utvecklingen. Freud hänvisade själv så tidigt som 1924 till Otto Ranks diskussion om barnets förhållande till födelsetraumat, och barnanalytikerna har senare, med Melanie Klein i spetsen, diskuterat föregångarna till oidipuskomplexet i relationen mellan mor och barn och den sexualitet eller drifttillfredsställelse som äger rum från den allra tidigaste spädbarnsperioden när barnets värld endast består av den egna kroppen och dess relation till moderskroppen, så tidigt att barnet inte ännu kan

psykologiskt skilja mellan ett "jag" och "den andra". I den intima föreningen mellan barnet och modersbrösten måste vi anta att sexualiteten börjar och att den tillfredsställelse som barnet i sitt diande vid moderns bröst uppnår med sitt rytmiska sugande på bröstet också är förknippad med lustkänslor som leder till avspänning och tillfredsställelse- Vi kanske då har vidgat begreppet sexualitet till den låt oss säga "kosmiska" tillfredsställelse som barnet upplever vid bröstet. Kanske kan denna relation eller sammansmältningssupplevelse betecknas som den första prototypen till orgasmen som erfars i samvaron mellan modern och barnet och genom den brygga av kött och blod som den utspända bröstvårtan utgör. Kan det vara så att vi i denna konstellation av mor och barn erfar den ursprungliga tillfredsställelsen, modell för alla senare föreställningar och strävanden efter tillfredsställelse i livet? Barnanalytikerna och spädbarnsanalytikerna gör den här första urkonstellationen till föremål för sina undersökningar och beskrivningar. Man tänker sig att det lilla spädbarnet redan tidigt utvecklar ett rikt fantasiliv kring sina upplevelser av modersbrösten, dess närvaro, dess egenskaper, dess konsistens och dess förmåga att tillfredsställa men också dess förmåga att utgöra ett hotande objekt, ett mäktigt och kanske farligt objekt som styr över själva existensen och kanske kan hota fortsatt tillvaro i det nyupptäckta livet. "Nykomlingen" i existensen, som Freud kallar barnet, förnimmer från första början passioner, åtrå och glupska ivriga impulser men också frustration, längtan, övergivenhet och förtvivlan när bröstet inte kommer. Barnet kan nog sväva mellan allmaktsfantasier "bröstet kommer

till mig så snart jag ropar” eller vanmaktsfantasier ”det är borta, det kommer inte det har övergivit mig, jag får inte finnas mer!”

Fantasiernas gestaltningar i det här för-oidipala komplexet kan anta alla upptänkliga former kopplade till starka känslor av både salighet och helveteskval. Utan att gå närmare in på sådana former och fantasigestaltningar vill jag betona att vi, om vi ska tala om infantila sexuella yttringar, måste inkludera de här första relationerna. Vi kan kalla dem bisexuella eller polymorft sexuella, det spelar i detta skede inte någon roll. Genderfrågan är så att säga ännu inte alls aktuell.

Kan vi överhuvudtaget veta något med säkerhet om när det blivande barnet eller spädbarnet börjar motta sinnesintryck och försöker tolka sin omvärld till exempel som bilder? Observationer av den intrauterina tillvaron har gjorts och detta har resulterat i ganska vaga slutsatser om att det blivande barnet tar emot intryck och visar reaktioner och intar kroppspositioner som liknar dem som barnet uppvisar när det är fött, något som kan tolkas som uttryck för temperament som livlighet eller mer av stillhet. (Piontelli,1992). Studier av nyföddas beteenden och förmåga att tolka sinnesintryck och framförallt växlingar av sinnestillstånd i samband med amning och sömn har av forskaren – Alison Gopnik – beskrivits som att barnet i relation till modern bygger upp ett slags känslomässigt färgad karta av sina relationer utgående från sin relation till modern, den relation som Melanie Klein i sina barnanalytiska studier har beskrivit målände. Kleins studier ägde rum som psykoanalytiskt arbete med

små barn. Hon tolkade deras uttryck i lek och genom teckningar och sin tolkning av relationen till henne i analysrummet – sålunda ett sätt att med mycket små barn tolka deras minnen och reminiscenser. Vi kan alltså i korthet sammanfatta att man i skilda studier kunnat konstatera det som var och en kan iaktta, nämligen den intensiva känslomässiga relationen mellan modern och barnet, tydligast via den kroppsliga kontakten vid modersbröstet och utväxlingen av budskap med röst och åtbörder i denna situation. Jag tänker att Freud själv kom i närheten av sådana reminiscenser redan i sin s.k. självanalys i brevväxlingen med Fliess

Den senare Melanie Kleins beskrivningar vittnar om en ofta dramatisk och passionerad relation mellan barnet och modersbröstet som i Kleins tänkande utgör barnets hela värld i början av livet. Passionen tar sig uttryck i den intensivaste kärlek, sensuell njutning och tillfredsställelse å ena sidan men å den andra också antaganden om fantasier om bröstets förmåga att uppsluka barnet (alldeles som barnet sätter i sig bröstet). Klein lanserade tesen att föreställningar om att ”det goda givande bröstet” kan förvandlas till ett uppslukande och kanske grymt bitande bröst, ”det onda bröstet.” I dessa termer beskriver Klein alltså de dramatiska skeenden som inom psykoanalysen betecknats som pre-oidipala, dvs den form av infantil sexualitet vars främsta uttryck är pendlingen mellan salighet och förtvivlan i spädbarnets värld, centrerad kring munnens tillfredsställelse födointagets och den sensuella samvarons njutning med det rytmiska sugandet och avspänningen i mättnad vid

bröstat. Förvisso kan vi kalla detta för infantil sexualitet! Många av sexualitetens njutningar finns där, ett slags exalterad strävan efter njutning, rytmiska sammandragningar, en mättnad som inträder följd av en njutningsfylld ro och sömn. Min förmodan är att detta verkligen är ett slags prototyp av den sexuella njutningen i spädbarnets värld och att jag delar Freuds ursprungliga tanke att den sexuella upplevelsen finns redan från början i barnets liv. Freud sammanfattade ju den infantila sexualiteten i olika stadier som barnet genomgick under sin utveckling, han kallade dessa det orala, anala (eller anal-sadistiska) och det falliska stadiet i utvecklingen. Den sexuella aktiviteten beskrev Freud som densamma i de olika faserna och att de blandade sig med varandra i sexuella lekar och främst autoerotiska rytmiska aktiviteter i strävan efter njutning och tillfredsställelse. Tumsugning och gnidande av olika kroppsdelar är en sådan aktivitet liksom också njutningen i samband med avföringen och det har beskrivits olika aktiviteter kring bajsandet som också en variant av infantil sexuell aktivitet. Den falliska fasens upptäckt av könsorganen och stimulering av könsområdena som framkallar lustkänslor som både flickor och pojkar ger sig hän åt är andra varianter. Freud kallade de här formerna av sexuell upphetsning och aktivitet för fallisk då det påtagliga manliga könsorganet genom sin synlighet fick ett slags primat, men det är viktigt att betona att det här handlar om en infantil aktivitet som inbegriper båda könen och deras intresse av och sysslande med de retbara könsorganens känsliga områden och möjlighet att framkalla njutning.

Den infantila sexualiteten handlar alltså i stor utsträckning om en sexualisering av olika kroppsliga aktiviteter och därtill kopplade fantasier som börjar närma sig tankar och fantasier om förening i något diffust kroppsligt avseende med de älskade föräldrarna och här närmar vi oss alltså den passion och sensuella kärlek som barn hyser för föräldrarna men som barnen ju inte alls är mogna för i den bemärkelse som finns föräldrarna emellan och i den vuxna sexualiteten. Fantasierna är vaga men starkt erotiska och våra barn njuter också och längtar efter den kroppsliga samvaron med föräldrarna och uttrycker också tydligt sina preferenser ”Jag ska gifta mig med pappa” och liknande och i lekarna kommer det Freud kallade ”Familjeromanen” till uttryck i lekar om prinsar och prinsessor och olika andra idoler som får bli föremål för kärlek, beundran och åtrå-

Här gestaltas alltså under en intensiv kärleksperiod mellan 4-6 års ålder ett intensivt intresse för föräldrarna i det oidipala dramats mitt. Då kan vi undra hur föräldrarna kan hantera den intensiva uppvaktningen och längtan efter tillfredsställelse som i barnet väcker omedvetna minnen av den fullkomliga tillfredsställelsen vid modersbröstet. Kan något liknande någonsin uppnås? Duger jag som kärlekspartner? Föräldrarna har så stora kroppar och luktar på olika sätt. Varför är de så olika? Deras könsskillnader, deras kroppar som tycks njuta och som är så starka! Så härligt att bli kramad, hissad i luften eller få krypa ner i deras varma sköna sängar! Överallt i vardagslivet lockar de erotiska och sensuella beröringarna i den intima samvaro som sker i varje familj oavsett

familjekonstellationernas utseende, i vår moderna tid med mycket kroppsaktiviteter i familjen med lekar och spel, träning och fritidens tävlingar. Men de vuxna kropparnas överlägsna styrka och storlek kan ju också upplevas som förkrossande inför barnets litenhet och inför de hemliga fantasierna man kan ha om att man skulle göra anspråk på mammas härliga men kanske uppslukande kropp eller – ännu värre – bli utsatt för pappans skrämmande vrede och styrka. Det går inte för ett barn att mäta sig med föräldrarna. De oidipala önskningarna och fantasierna, deras längtan, passion och åtrå gör dramatiken intensiv.

Det som också sker i denna intima miljö är en kontinuerlig förvandling av de sensuella aktiviteterna i den oidipala situationen som kanske börjar i amningsituationens universum med dess fullkomliga kroppsliga tillfredsställelse och fortsätter i den intima samvarons utveckling som obönhörligen går genom övningar i avstående från den slutliga tillfredsställelsen. Modersbrösten är tidvis frånvarande och ersätts av andra njutningar. Tumsugning kommer igång som en ersättning och surrogat. Inte lika tillfredsställande men ändå något. Andra övergångar sker. Stimulanser och avledningar av olika slag är många. Avståndet till amningen växer successivt men minnet av ljuvlighetens ljuvlighet finns kvar, lämnar ett tomrum eller en ”brist” som hela tiden måste fyllas med annat. Det är viktigt att komma ihåg att den tidiga känslomässiga utvecklingen från det totala beroendet till en allt mer nyanserad karta över verkligheten i och utanför familjen går över en serie

avstående. Avståndet och avvänjningen från bröstet ger upphov till stegrad intresse för omvärldens möjligheter till tillfredsställelser, intresse som leder till ett slags ”slukande” av omvärlden och inträdet av inre gestalter hos barnen. Intresset att fylla ”brist” eller luckor i tillvaron är det som driver utvecklingen vidare, samtidigt som den starka sexuella nyfikenheten och intresset för de könsliga förhållandena finns kvar som en omedveten känslomässig hetta som ger färg åt tillvaron. Den oidipala glöden och passionen finns kvar under barndomens fortsatta utveckling och frågan kan ställas: hur kommer den alltmer vuxna sexualiteten till barnen? Svaret är inte så lätt att ge konkret. Närmast tänker jag mig att det sker i vardagslivets ständiga process i ett slags sexualisering och spänningsladdning i tillvarons små och stora begivenheter parallellt med ett lika viktigt förlopp med avsexualisering av situationer som kanske varit laddade med sexuell innebörd i barnens omedvetna fantasier. Denna avsexualisering har en avspännande och rogivande effekt och hjälper barnet att hantera sina otyglade passioner, dämpa dem och ersätta dem med ett slags lugnande försäkringar om att föräldrarna trots sin fysiska storlek inte är farliga, att deras ömhet, kroppsberöringar inte ställer sexuella krav. Barnen lär sig också att den ohejdade tillfredsställelsen som de upplevt som spädbarn inte är möjlig att uppnå men att den kanske en gång kan komma i en okänd och avlägsen framtid – ”och så levde de lyckliga i alla sina dagar” som det står i sagorna. Avsexualiseringen förmedlar uttalat hela tiden uppskov och avstående som är uthärdliga men som vidmakthåller iver och intresse till

inläring och förkovran i livets alla skiften. Det är nu oidipuskomplexet löses upp genom idealisering av föräldrarna ”att bli lik mamma” eller att bli ”stark som pappa” med den latent och hemliga förhoppningen att en gång i vuxenlivet kunna uppnå den fullkomliga tillfredsställelsen hos en vuxen partner ”som liknar mamma eller pappa” och många lekar och fantasier rör sig i den ålder som kallas latensåldern om ”vad jag ska bli när jag blir stor”. Jag tänker mig att dessa förhållanden gäller vare sig föräldrarna är samkönade eller av olik kön. De kvinnliga och manliga signalerna finns likafullt i föräldraskapet.

Avsexualiseringen leder alltså fram till latensålderns intensiva betoning av inläring av språk och färdigheter tills den tid kommer då sexualiteten på nytt bryter fram i puberteten och allt det som tidigare hållits tillbaka och blivit föremål för avståenden sätts på prov. Den egna kroppen har vuxit i storlek, det är inte längre så självklart att föräldrarna, de oidipala väldiga gestalterna är så ouppnåeliga och inte kan utmanas eller till och med övermannas. Rivalitet och tävlan blir alltmer en realitet och alla de sexuella impulserna som bryter fram kommer att pocka på tillfredsställelse. Orala, analsadistiska och falliska impulser blandar sig med varandra och kanske mer eller mindre förvirring uppstår i hur man åtminstone för stunden kan tillfredsställa sig. Hetshungern, glupskheten och uppslukandet av det mesta kan omväxla med det extrema avståendet. Självbilden är förvirrande: Är man en vuxen sexuell varelse eller en liten flicka eller pojke. Än känner sig barnet barnslig och vill krypa upp i mammas knä, än vill man känna sig fullständigt

vuxen och kaxig inför livets äventyr. Onani och hånglande leder till nya upplevelser och paradoxala avståenden, också inför de till synes mest lockande frestelser. De oidipala fantasiernas värld tar nya gestalter: än är vuxna alltjämt skrämmande och stora, än är de föraktliga kryp som bara sitter fast i borgerliga instängda värderingar.

Kanske det går att sätta in sådant som sexuella övergrepp och vad som sker i missbruk i detta barndomsutvecklingsperspektiv. Den intima miljön i familjen som skyddas av ett allmänt incesttabu i avsexualiseringens tjänst luckras upp av alla nya medlemmar: styvföräldrar och bonussyskon och andra konstellationer. Den intima samvaron kan ibland medföra att avsexualiseringen ersätts av gränsöverskridanden, inte sällan under inflytande av alkohol- eller annat substansmissbruk. Sexuella övergrepp på barn förekommer ibland under sådant gränsöverskridande missbruk. Det är ju ett dubbelt svek eftersom föräldraansvaret att avsexualisera den intima samvaron åsidosätts och istället kommer den överväldigande utlevande sexualiteten att överspanna tillvaron för barnet som inte kan försvara sig. De vuxna blir då som de väldiga jättar eller monster som barnet bara gömt i sina hemligaste fantasier.

Missbruket vittnar också om hur den infantila sexualitetens minnen av att den fullkomliga tillfredsställelsen som inte känner några gränser faktiskt finns hos den som missbrukar. Det desperata sökandet efter ett slags återgång till spädbarnets värld tar ny gestalt och de uppslukande, våldsamma och hotande monster som fanns i de primitiva fantasierna tar ny form genom att individen

själv förvandlar sig till ett sådant monster. Förövaren har så att säga själv inte förunnats att i sin uppväxt få vila i den långsamma avsexualiseringens hägn utan har låtit sina egna infantila sexuella impulser ta överhanden. Den infantila sexualitetens preoidipala och oidipala fantasier och impulser är upprörande nog, men i en vuxen människas kropp kommer dessa gestaltningar att kunna ta sig groteska uttryck. Primitiv avund och svartsjukedraman som blottlägger dessa infantila impulser i vuxen upplaga kan tänkas ligga bakom många dramatiska och blodiga dåd som sker runtom oss.

Självfallet kan vi också lägga det socialpolitiska perspektivet på dessa skeenden. Inom vilka socialt miserabla förhållanden kommer den optimala miljön för den goda pendlingen mellan sexualisering och avsexualisering aldrig att uppnås? Vad betyder faktorer som trångboddhet, ekonomisk nöd eller arbetslöshet. Vilka socioekonomiska villkor ger utrymme för den lunga utvecklingstakt i barnens liv genom de oidipala passionerna som behövs för de lagom avpassade avståendena i tillvaron? Hur ska människorna i en kommersialiserad värld som utropar att allt kan erhållas nu! kunna stå emot alla frestelser av de orala, anala (inredning, fräschhet, väldoft) och sexuella frestelserna som reklamen sköljer över oss? Fånga lyckan nu! utropar teveserier och reklam. Det är ingen slump att televisionens äventyr kallas såpor – såpa som är det suveräna rengöringsmedlet för alla anala substanser!

Men nu har vi kommit långt ifrån den oidipala myten från antiken och ändå är det så att vi faktiskt alla står mitt uppe i den!

Litteratur

BERTRAND, M. & AL. (1998): *Comment la sexualité vient aux enfants*. Bulletin de L'ACTRIP. Société psychanalytique de Paris.

BRITTON, R., FELDMAN, M. & O'SHAUGHNESSY, E. (1989): *The Oedipus Complex Today*. Karnac Books, London.

CHASSEGUET-SMIRGEL, J. (1986): *Sexuality and Mind. The Role of the Father and the Mother in the Psyche*. Karnac Books, London,

FREUD, S. (1996-2011): *Samlade Skrifter I-XII*. Natur och Kultur, Stockholm.

GOPNIK, A. (2009): *The Philosophical Baby. What Children's Minds Tell us about Love and the Meaning of Life*. The Bodley Head, London.

KLEIN, M. (1989): *Kärlek, skuld och gottgörelse*. I urval av Ludvig Igra och Lars Sjögren. Natur och Kultur, Stockholm.

MASSON, J.F. (1985) (Ed.): *The Complete Letters of Sigmund Freud to Wilhelm Fliess 1887-1904*. Harvard University Press. Cambridge, Mass. och London, England.

PIONTELLI, A. (1992). *From Foetus to Child*. Routledge, New York och London.

RANK, O. (1909): *Der Mythos von der Geburt des Helden*. Leipzig och Wien.

